

morfonološko, načelo slijeda *s+lj* i drugih sličnih sljedova.)

Slijedeći logiku (i dijalektiku) o kojoj je riječ, moguće je zaključiti da se jezik kao standardni jezik može distancirati od jezika kao sustava. Tada, dakako, on (standardni jezik) postaje sustavom - sustavom sa (svojim) realizacijama. Načelno se u tom slučaju može staviti nasuprot jeziku kao sustavu koji je drukčiji od onoga s kojim je ranije bio u (su)odnosu.

Samo se tako može razumjeti (su)odnos hrvatskog jezika kao sustava i hrvatskog jezika kao standardnog jezika. Hrvatski naime jezik kao standardni jezik mora uvažavati činjenicu da mu je u supstratu mnogodijalektnost, a ne jednodijalektnost. U tom će mu slučaju oblici poput *čakovečki* (s gledišta štokavskog sustav: *čakovački*) i oblici poput *bašćanski* (npr. *Bašćanska ploča*) biti posve "prirodni".

Eto, to bi bili neki od zaključaka koji se mogu izvesti iz knjige Marije Turk *Fonologija hrvatskoga jezika (Raspodjela fonema)*. Ima vrlo mnogo problema u vezi s integracijom u fonološko ustrojstvo hrvatskog jezika i hrvatskoga standardnog jezika koji se mogu razriješiti uvažavajući njezine teoretske i metodološke postulate. Svatko tko se bude želio pozabaviti bilo kojim lingvističkim i sociolingvističkim problemom (u prvom redu normom) hrvatskoga standardnog jezika s gledišta distribucije fonema morat će to činiti polazeći od nje.

Josip Silić

Milan Crnković

RIJEČKE TEME

Izdavački centar Rijeka, Rijeka 1993.

Milan Crnković dosad je tiskao više knjiga: *Dječja književnost* (Zagreb 1967, X. izdanje 1990, prijevod na talijanski *Letteratura infantile*, Rijeka 1982), *Hrvatska dječja književnost do kraja 19. stoljeća* (Zagreb 1978), *Sto lica priče* (Zagreb 1987), i dr. Iako je u četrdesetogodišnjem djelovanju stekao reputaciju jednog od najvećih stručnjaka za dječju književnost, hrvatsku i svjetsku, intenzivno se bavio i ostalim književnim temama i problemima. Glede toga valja istaknuti ove njegove radove objavljene u našim i stranim časopisima: *Fran Galović* (1964), *Problemi i kriteriji vrednovanja dječje književnosti* (1971), *Pomak u irealno u fantastičnoj priči* (1972), *Komunikacijska valentnost Šenoinih povjestica* (1981), *Književni portret Ivane Brlić-Mažuranić* (1983), itd., koji još čekaju svoje uknjiženje.

U svome kritičkome i književnopovjesnome radu, međutim, posebno je zanimanje pokazao za književnost koja je stvarana na riječkome području, pa je plod toga i najnovija njegova knjiga pod naslovom *Riječke teme*.

Već na početku M. Crnković se određuje prema sintagmama *riječka književnost* i *književna Rijeka*. "... 'Riječka književnost' ne predstavlja ni isprazno hvalisanje, ni omalovažavanje, ni nepotrebno svojatanje, ni provincijalizam - dakako, ako se cijeloj problematici pristupi znanstveno i trijezno." (str. 10), a ta problematika u *Riječkim temama* obasiže nekoliko područja: probleme razvoja riječke književnosti, problematiku čakavske poezije, čakavsku dječju književnost, eseje o pojedinim riječkim piscima ili njihovim knjigama, ali se u mnogim radovima ta tematika isprepliće (str. 11). Stoga je knjiga i razdijelje-

na u tri poglavlja: *U Rijeci i oko nje, Magija čakavske riječi i Nedavni i novi pisci*.

Uvodni pak tekst pod naslovom *Rijeka u novijoj hrvatskoj književnosti* upućuje na to da se novovijeka povijest riječke književnosti iskazuje možda više kao povijest dostignutih dometa u raznovrsnim nastojanjima, što se može tumačiti dvojako: kao zbir individualnih postignuća i, glede toga, odsuće čvrstih konceptualnih, "grupnih" tj. "programskih" i sličnih, pojava. Problem se usložnjava i time kako detektirati određenu književnu osobnost s obzirom na pripadnost riječkoj književnosti: da li po principu rođenja u Rijeci, ili širem riječkom području, ili na principu djelovanja u Rijeci i prinosu njenoj književnosti i kulturi. M. Crnković se glede toga zalaže za fleksibilnost i za nezaobilaznu činjenicu da se riječko književno stvaralaštvo ne može u potpunosti sagledati bez konteksta prinosa te "regionalne" književnosti matičnoj hrvatskoj povijesti književnosti i njihovoj raznovrsnoj interakciji. Zato taj uvodni tekst, bez obzira što kani dati nacrt novovijeka riječke književnosti, daje i oris svih triju odjeljaka knjige *Riječke teme*.

U prvom odjeljku (*U Rijeci i oko nje*) posebno je zanimljiva studija *Proza Vladimira Nazora*. S jedne strane zbog toga što je to jedan od prvih radova M. Crnkovića, a s druge strane zato što ta studija pokazuje njegovo globalno kritičkoesejističko i književnopovijesno opredjeljenje. On ponajprije pruža kritički uvid o životu ili djelu pojedinog književnika ili pojave što je promatra, podastire raščlambene teze, a potom i samu raščlambu. U njoj se on ne drži jedne metode, nego kombinira više njih, ali tako da se dotakne i karakteristična jezičnog, ili stilskog, problema, dajući u tome svoj vlastiti interpretativni prinos, nerijetko nov, gdjekad polemičan, ili barem poticajan za buduća istraživanja.

Osim o Nazorovim prozama, u prvom se odjeljku Crnković još bavi njegovim radovima za djecu tiskanim u *Mladom Hrvatu V*.

Cara Emína, potom piše o Barcu kao književnom povjesniku i njegovu odnosu prema hrvatskoj dječjoj književnosti. U tim radovima Crnković ne bježi ni od obavijesnoga, ni od pozitivističkoga, ni od impresionističkoga, niti od čisto subjektivnih stajališta.

U drugom odjeljku (*Magija čakavske riječi*) vrijedan je tekst *Nad vokabularom čakavskih pjesama Drage Gervaisa*. Ovdje M. Crnković na osnovi vlastite "statistike" o frekvenciji pojedinih vrsta riječi u Gervaisovoj poeziji dolazi do zanimljivih podataka, od kojih oni o frekvenciji deminutiva pobijaju i demistificiraju značajke što se ne pridaju samo Gervaisu, nego i cjelokupnom suvremenom čakavskom pjesništvu.

Naime, Gervais rabi relativno malo deminutiva u odnosu na neke ostale oblike riječi, ali oni su i zvanredno stilogeni pa se doima da ih ima više, odnosno da je Gervaisovo pjesništvo deminutivno, kako ga je uglavnom odredila kritika prije Crnkovića. U tom tekstu Crnković razotkriva još neke zablude kritike, ali mi se čini da je ta glede deminutiva najvažnija. K tome, a u svezi i s tekstem *Nazorove čakavske pjesme i njihov vokabular* valja imati na umu da to nisu jezične nego književne studije, što i sam autor ističe, ali se na prvi pogled takvima doimaju.

U Nazora pak analizira literamosne uporabe čakavskih varijeteta koje je rabio u svojim pjesmama. Tekst *Na izvorištu Balotine poezije: majka* raspravlja o toj Balotinoj predmetnotematskoj mithemi, a *Suvremeno čakavsko pjesništvo Primorja* podastire najkarakterističnije tijekove u toj poeziji. *Čakavska dječja poezija* je istraživački rad M. Crnkovića u kojemu prvi znanstveno elaborira tu pojavu.

Treći odjeljak (*Nedavni i novi pisci*) već naslovom određuje svoje značajke. Ovdje M. Crnković piše o pojedinim segmentima stvaralaštva R. Katalinića Jeretova, Z. Kompanje-

ta, S. Cuculića, Lj. Pavešića, O. Lakomice i N. Polića.

Na kraju valja zaključiti da je knjiga *Riječke teme* Milana Crnkovića vrijedan prilog ne samo za detektiranje njegove kritičkoesejističke i književnopovijesne osobnosti, nego i za svako buduće proučavanje riječke hrvatske književnosti, ali i hrvatske književnosti uopće, a zalog tome su mnoge novine što ih on u toj knjizi podastire. Navlastito se to odnosi na one odjeljke što se problemski bave onim raščlambama u koje se drugi nisu upuštali.

Milorad Stojić

Goran Kalogjera:

HRVATSKO PJSNIŠTVO NA OTOKU KORČULI (Studija / antologija)

Biblioteka Val, Rijeka 1993.

Kao što već sam naslov knjige sugerira, riječ je o antologijskom izboru pjesničkog stvaralaštva, i to od najstarijih poznatih tekstova - prije svega duhovnog karaktera - pa do izbora poezije suvremenih pjesnika, vezanih životom i, posebice, poetskim temama, za otok Korčulu.

Treba odmah na početku posebno istaći da je to uopće prvi pokušaj ostvaraja takve jedne antologije korčulanske poezije koja obuhvaća svekoliko lirsko stvaralaštvo u kontinuitetu od više od pet stoljeća, pa je već i ta činjenica dovoljna da nas, kao čitaoce i znalce, ova antologija zaintrigira!

Sama antologija započinje uvodnim tekstom - studijom autora cjelokupna izbora Gorana Kalogjere. Nakon toga slijedi poglavlje, u stvari veća tematska cjelina koja obuhvaća

najstarije duhovno pjesništvo s izborom od desetak pjesama.

Potom slijedi kronološkim redom izbor stihova tridesetak korčulanskih pjesnika: od najstarijih, Ivana Ostoića i Ivana Vidalia iz 16. stoljeća, preko nekoliko pjesnika 17. i 18. stoljeća, među kojima je, zasigurno, najpoznatije ime Petar Kanavelić, pa je shodno tome dobio i najviše prostora - sve do pjesnika 20. stoljeća, od kojih nesumnjivo najznačajnija imena predstavljaju Šime Vučetić i Danijel Dragojević. U ovom antologijskom izboru našao je svoje mjesto i - mnogo poznatiji kao prozni pisac - Petar Šegedin s trima pjesmama u prozi, a dobro je naglasiti kako su mjesto u autorovu izboru našli i najmlađi pjesnici koji tek očekuju svoj poetski zenit (Zdenka Andrijić, Jasna Šegedin i drugi).

Valja također posebno istaći da autor ovog antologijskog izbora na kraju donosi bibliografske podatke o svakom od prezentiranih pjesnika, uz sažetu označnicu, karakterizaciju njihova djela.

Uvodna studija Gorana Kalogjere vrlo je iscrpan, akribički ostvaren *pregled* razvojnih tokova korčulanske poezije od - kako je već napomenuto - tekstova iz kasnog srednjeg vijeka (riječ je, prije svega, o pjesmaricama otočkih bratovština, crkvenoj poeziji i pjesmama "na narodnu") - sve do pjesničkog izbora iz poezije suvremenih nam pjesnika, u ovoj studiji komentirana.

Ako se podsjetimo da osim Kastropilova *Nacrta za književnu povijest otoka Korčule do sredine prošlog stoljeća* i Vuletić-Vukasovićeva rada *Slovinstvo na otoku Korčuli* (koje i Kalogjera citira) nemamo veće studije o ovoj problematici, onda nam pogotovo dobro dolazi ovaj Kalogjerin rad, koji je ne samo pregled, nego i vrlo dobra književnopovijesna informacija s podosta vlastitih komentara i prosudbi.

U vezi s tim jedno se pitanje nameće samo od sebe: po kojim je kriterijima sastavljač ove